

רב ארי קילסון: מראי מקומות- נדרים דף ל"ה

- (א) **איתיבי' א"ל השאילני פרתך, וכי- הק' רעק"א** (בגלה"ש), איך שייך להביא רא' מפרה וקרדום, הרי לכאור' כל שאלת הגמ' ה' דוקא בככר, דע"כ כוונתו במה שאמר ככרי עליך, דהיינו אפי' לאחר שהקנה לו הככר, דהא אין שייך לומר דכוונתו לאסור שאלתו, שהרי אין שייך שאלה בככר, משא"כ בהא דפרה וקרדום, ד"ל בפשיטות דכוונתו לאסור אף שאלה, והניח בצ"ע. וע' בפורת יוסף שתי' דלמסקנת הגמ', דאמר' דכוונתו לאפוקי דאי אומני' עלי', ומ"מ רבא עדיין לא חזר מפשיטות', א"כ משמע דבאמת מה דס"ל לרבא דאסור, אינו משום דאל"כ מה ה' כוונתו, אלא משום דמצד עצמו לשון "ככרי" משמע אף לאחר שנתנה לו במתנה, וא"כ שפיר הק' עליו מהא דפרה וקרדום מותר. **וע"ע בשלמי נדרים** שכ' דאם רבא ס"ל כהצד שהביא הירושלמי (הובא בר"ן בסוף העמוד), דהיכא דאוסר ככר על חבירו, גם לחמם בו ידיו אסור, א"כ נמצא דבאמת אין חילוק בין ככר לשאר דברים, דבככר ג"כ ליכא הוכחה דכוונתו לאסורו לאחר שיתנו לו, דהא בככר ג"כ י"ל דכוונתו לאסורו כששואלו, דהיינו לחמם בו ידיו (והביא השלמ"נ דבאמת רעק"א אזיל לשיטתו בזה, דלקמן [תורע"א בפרק ה', אות מ"ג] כ' דע"כ רבא ס"ל דמותר לחמם ידיו בככר, דאל"כ אין לו הוכחה דכוונתו לאסור גם מתנה, אולם השלמ"נ ס"ל להיפוך, דידע הגמ' דס"ל לרבא דגם זה אסור, ומ"מ שאל לענין אם יש להוכיח דמ"מ דעתו לאסור אף לאחר שנתנה לו במתנה, ולזה שפיר מוכיחין מפרה וקרדום).
- (ב) **יש מעילה בקונמות או לא- ע' במשנה למלך** (מעילה ד', ט'), דכ' להסתפק באוסר עליו דבר בנדר בלא התפסה, האם יש בזה מעילה או לא. וכ' דתלוי במה שנח' הראשונים (בריש מכלתין) אם אמר' דעיקר נדר הוא גם בלא התפסה, או אם עיקר נדר הוא ע"י התפסה, ומה דמהני גם שלא בהתפסה, היינו רק משום דין ידות. דאם הוי עיקר נדר, א"כ לכאור' לית בה מעילה, דאין זה שייך כלל להקדש, אבל אם מהני רק משום יד, א"כ נדר בלא התפסה הוי כנדר בהתפסה, ושפיר אמר' דיש בה מעילה. **וע' במנחת שלמה** דכ' להסתפק במי שהתפס בקדשים קלים, וכ' דלכאור' אין בהם מעילה, דאין מסתבר לומר שיהי' הקונמות שמתפסים בהם חמירי מהקרבנות עצמן שאין להם מעילה. אולם כ' דא"כ יש לע', במה שמתפס בקרבן סתם, ולא פי' באיזה קרבן, מנין שהוא כקדשי קדשים ויש בו מעילה, וכ' דאולי משום דנקטי' לחומרא (ואולם צ"ע בזה, דלפי סברת הרא"ש לעיל (יח:), דמה דאמר' סתם נדרים להחמיר, היינו משום דמסתמא כוונתו היתה לאסור הדבר על עצמו, א"כ אי"ז שייך הכא, דממ"נ כוונתו לאסור על עצמו. ואם אמר' דמה דסתם נדרים להחמיר הוא משום מש"כ הקריית ספר, דהוי משום ספק דאורייתא לחומרא, א"כ נמצא דאין כאן מעילה אלא מספק, ולימא דכלפי החומש המוציא מחבירו עליו הראי', וגם לא יחי' יכול להביא אשם מעילות, דהוי ספק חולין בעזרה, וצ"ע בכל זה). **עוד נסתפק המל"מ** שם, היכא שאינו אוסר על עצמו אלא אכילת הככר, ולא הנאתו, האם שייך איסור מעילה בזה, או דלמא אין שייך מעילה אלא היכא שהוא דומה להקדש, שהוא אסור בכל הנאה. וכ' הקרן אורה להוכיח מהירושלמי דמוקים הברייא דככר זו הקדש באומר לא אוכלנו, אלמא דשייך מעילה גם בכה"ג, וע"ש שדן איך שייך פדיון בכה"ג. **עוד נסתפק המל"מ**, היכא שאוסר על עצמו הנאת חבירו, ולא נכסיו, האם שייך בזה האיסור מעילה, כיון שאין האיסור שייך בנכסים פרטיים, ולא חל האיסור באיזה חפצא. וכ' הקרן אורה דמתני' מיירי ג"כ במי שאוסר על עצמו הנאת חבירו (ולפי מש"כ רעק"א שהבאנו בריש פרקין, מתני' מיירי דוקא בכה"ג, משום דלא שייך ויתור היכא שאוסר הנאה מנכסים), ולא רק אם אסר נכסיו, ותנן ע"ז תפול הנאה להקדש, אלמא דאף בכה"ג שייך איסור מעילה.
- (ג) **א"ל תניתוה, מקום שנוטלין עלי' שכר, תפול הנאה להקדש- נח' הראשונים** בביאור ראיית הגמ'. הר"ן ביאר דהי' יכול המשנה לומר יולין הנאה לים המלח, וממה שנקט הא דניתן להקדש, אלמא דבהקדש עסקינן, וחזינן מהכא דיש מעילה בקונמות. אבל הרא"ש פי' דהראי' הוא מהא דצריך דוקא ליתן ההנאה להקדש, ואינו יכול להשליכו לאיבוד, וא"כ מבואר שיש בה איזה קדושה, וממילא חזינן דשייך בה מעילה (דלא כהר"ן, דס"ל דודאי מותר להשליכם לאיבוד, ורק מלשון המשנה למדין שיש מעילה בקונמות). **בביאור מחלקותם, כ' בקובץ הערות** (נ"ד, י"ג- י"ד) דהרא"ש ס"ל דקונם הוא ממון הקדש ממש (ואף קונם פרטי), וע"כ מועל בהם ככל מועל בהקדש, דהוי כמו גזל הקדש. אבל הר"ן ס"ל שאין קנין להקדש כלל, אלא ביאור בהא שיש מעילה בקונמות הוא משום איסור קדושה, ולא משום גזל (ולכאור' מסתבר לומר דלפי"ז ס"ל להר"ן דזהו הגדר במעילה גם בהקדש, דק' לומר שיש גזר א' למעילה בהקדש, וגדר חדש למעילה בקונמות). **וע' בחזון איש** (אה"ע קל"ו, לה. אות א'), שהוא ג"כ ביאר מחלקותם על דרך זה, וכ' דלפי"ז יש נפק"מ בין הר"ן והרא"ש למי יתן הקרן והחומש, דלפי הרא"ש צריך ליתנם להקדש, אבל לפי הר"ן אין ענין הקדש לכאן כלל, אלא מפריש הקרן והחומש, וצריך לנהוג בהם באותו קונם שמעל בו. **וע"ע בחי' ר' שמואל** (ט"ו, ד'), שהביא מה שהק' המשנה למלך (מעילה ד', ט') על הרמב"ם שלא כ' דמי שעובר על הנדר חייב ב' מלקיות, א' משום בל יחל, וב' משום איסור מעילה. וכ' ר' שמואל דלכאור' י"ל דפליגי בזה, המל"מ ס"ל כדעת הרא"ש דקונמות הוו כהקדש ממש, ולכן יש בהם דין מעילה כדין מעילה בהקדש, וא"כ שפיר לוקין עלי' כמו כל מעילה. אבל הרמב"ם ס"ל דקונמות אין להם קדושה כלל, אלא נתנה לו התורה כח להתפס דינים של קדש בהנדר, ואף שלא חל קדושה בהחפצא כלל, וא"כ באמת אין שייך כלל הלאו דמעילה, מ"מ

לימוד מסכת נדרים מוקדש על ידי משפחת מרמלשטיין

לזכות כל החיילים ולשמירה על עם ישראל

חידוש ר' מאיר דעכ"פ שייך כאן הדינים של קרן וחומש ואשם של מעילה, אבל לא כל שאר דיני מעילה [ועדיין צ"ע גדר הדברים, מ"ש דלענין קרבן הוי כמעילה ממש, ואולי לענין מלקות אינו, וצ"ע].

(ד) **ר"ן ד"ה ולענין הלכה** - פסק הר"ן כר"מ דיש מעילה בקונמות, וכ' דקונם כללי יש בה פדיון, אלא דכ' להסתפק באם אמרי' דכשמעל בקונמות אי משתרי קונם זה, וכמו דאי' בהקדש, דהיכא דמעל יוצא הדבר לחולין, או לא. ונח' האחרונים בצירור של ספק הר"ן. **הקרן אורה** נקט בדעת הר"ן דודאי קונם כללי יוצא לחולין ע"י המעילה בו, דכיון שיש לו פדיון, ה"ה דיוצא לחולין ע"י מעילה. ולפי"ז, כל הספק הוא לענין קונם פרטי, האם אמרי' דכמו שאין בה דין פדיון, ה"ה דלענין מעילה אינו יוצא לחולין או דלמא מה שאין לו פדיון הוא רק משום דאלימ קדושתו למתפס ב' פדיון, אבל שפיר יוצא לחולין ע"י מעילה. **אבל המנחת חינוך** (קכ"ד, י"ד) כ' להיפוך, דשאלת הגמ' הוא דוקא בקונם כללי, שיש בה פדיון, אבל בקונם פרטי, דאפי' פדיון אינו תופס בו, ודיא לא שייך שיצא לחולין ע"י מעילתו. **ובקובץ הערות** (נ"ה, ח') משמע דס"ל דשאלת הר"ן הוא בין לענין קונם כללי ובין לענין קונם פרטי, דהא הק', למה באמת לא יהי' הדין הוא דע"י מעילה מוציאו מדין קונם, כמו שמעילה מוציאו מהקדש לחולין, מ"ש. וביאר דספק הר"ן בביאור הא דמעילה מוציא הדבר לחולין, האם הוא משום דהמעילה מפקיע הקדושה, וא"כ יש מקום לומר דגם בקונמות יהי' כן, או דלמא המעילה מפקיע הקנין של הקדש, וממילא בטלה הקדושה ע"י, וזה ודאי לא שייך בקונמות, דהא אינם ברשות הקדש ממש [ואולי הקרי' לשיטתו, דלעיל ביאר דהר"ן ס"ל דאין הקונמות ממון הקדש ממש, ודלא כמו שביאר בדעת הרא"ש].

(ה) **ככרי עליך ונתנה לו במתנה, מי מעל** - פי' הר"ן, מי מעל בנתנה זו, דהא ודאי יש בה מעילה, דכמו דבהקדש מועל ע"י הוצאה מרשות לרשות, כן בקונמות. ותמה **הקובץ הערות** (נ"ה, ח'), מה ענין הוצאת רשות לענין קונמות, בשלמא לענין הקדש, שרוצה להוציא להוציא ההקדש מרשות זה לרשות זה, ורוצה להוציאה לרשות שאינו הקדש, וא"כ שפיר י"ל דהוי מעילה, אבל לענין קונמות, מה לי אם הוא ברשות ראובן או ברשות שמעון, הקונם יכול להיות ברשות זה כמו ברשות זה, וא"כ איך הוי זה מעילה בקונם, והניח בצ"ע. וע"ע **בקהלות יעקב** (ס"ו, כ"ה) שהעיר כזה, וכ' (ד"ה ונראה דיש) דבאמת בכל הוצאה מרשות לרשות אי' ג"כ הנאה, שהרי נהנה במה שהי' רוצה ליתן זה לפלוני, וע"ש שהביא סמך לזה מדברי הראב"ד בתורת כהנים, וא"כ שפיר אמרי' כן גם לענין קונמות. וע"ע **במנחת שלמה** מש"כ בזה.

(ו) **ר"ן ד"ה ירושלמי** - נדר מן הככר, מהו להחם בו את ידי, ולא אפשר. בביאור שאלת הירושלמי, כ' **הקרן אורה** (לד': ד"ה ככרי), דכיון דבככר עיקר הנאתו הוא אכילתו, א"כ יש לדון כשאדם אוסר הככר עליו, אם כוונתו רק לאותה הנאה, אבל לשאר הנאות לא, או דלמא כוונתו גם לשאר הנאות. וע"ע **בחי' ר' שמואל** (ט"ו, ג'-ד') שהביא מה שהירושלמי רצה לפשוט השאלה מהא דיש מעילה בכה"ג רק באכילה, ולא בהנאת חימום [ומסתמא מה שהר"ן הביא דברי היר' כאן, היינו משום דהביא היר' דאי' מהא דמעילה]. ותמה ר' שמואל, הרי לכאור' הנאה זו הוי שלא כדרך הנאתה, וא"כ, כמו דבמעילה בהקדש מביאר **בתוס' בפסחים** (כ"י) דאינו מועל בכה"ג, ודאי לענין מעילה בקונמות יהי' הדין כן, וא"כ מהו הראי' לאיסור נדר גופא. ותי' דענין זה י"ל דמעילה דהקדש ומעילה דנדרים יש להם גדרים שונים, די"ל דאף דלענין הקדש ממש אין מעילה בחפץ אלא כדרך הנאתו, מ"מ לענין קונמות, שאינם אלא "התפסת דיני קדושה", י"ל דשפיר שייך להתפס דיני קדושה על חפץ אפי' שלא כדרך הנאתו.

(ז) **ומלמדו מדרש** - פי' הר"ן, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו. והק' **הטורי אבן** (ר"ה כח). ציינו **הגלה"ש** כאן, וגם הובא קו' **במהרצ"ח** (כאן), הרי הא דמצוות לאו ליהנות ניתנו הוא מח' אמוראים ברה"ש, וא"כ לכאור' מתני' ק' למ"ד מצוות ליהנות ניתנו. ותי' הטור"א שהי' יכול לתרץ דמתני' אינו משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אלא משום שאי"ז נחשב הנאה ממנו כלל, שהרי גם אחר הי' יכול ללמדו, ונמצא שלא נהנה ממנו (וע' גם לקמן מהט"ז, ולכאור' גם לדבריו יכולין ליישב קו' הטור"א).

(ח) **ומלמדו מדרש** - פי' הר"ן, משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו. והעיר **הט"ז** (יו"ד רכ"א, מ"ג), הא למעשה ת"ת משמחת הלב, וכמו שמצינו דאבל אסור בתלמוד תורה, וא"כ מהו ההיתר ללמדו מדרש [ולשי' הרשב"א, דהנאה צדדית במצוה ג"כ מותר, לק"מ]. ותי' דכיון דחייב המדיר ללמד להמודר בחנם, משום מה אני בחנם את אתה בחנם, א"כ לא אכפת לן בהנאה [ומשמע דבא לפרש דלא כהר"ן, שאין ההיתר משום דמצוות לאו ליהנות ניתנו, אלא משום דאי"ז חשיב הנאה מהמודר, כיון שהי' מחוייב לעשות לו כן, ועשה כן בשביל ד', ולא ליתן להמודר הנאה, וכמו שפי' איזה ראשונים לענין הא דמותר להחזיר לו אבידה, שהוא מכיון לעשות מצוה, והמודר נהנה ממילא]. וע"ע **ברי' אברהם מן ההור לקמן** (מח), שכ' דבמצות לימוד התורה העיקר מצוה ליתן "כדי לצייר האמת, ולהתענג וליהנות במדע לשמח לבבו ושכלו", ולכן לא שייך הא דמצוות לאו ליהנות ניתנו בת"ת, ולכאור' יהי' צריך לפרש מתני' כמו הט"ז, וע' בפ"י על מתני' (נדרפס לקמן לו:).

(ט) **הני כהני שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא** - הק' **הפנים מאירות** (ח"ב, סי' קי"ט), אמאי אין פושטין שאלת הגמ' מהא דקיי"ל דגוים משלחין קרבנותיהם, וקיי"ל דאין שליחות לנכרי, אלמא דשלוחי דרחמנא הם. ותי' דהה"נ, לענין גוים הי' פשוט דשלוחי דרחמנא נינהו, ושאלת הגמ' הי' רק לענין קרבנות ישראל. וע' **בדבר אברהם** (א', ט"ו, ג') שג"כ הביא קו' ותי' זו, ומוסיף בה קצת טעם, דכיון דישראל נתכפר ע"י קרבנו, לכן יש לצדד דצריך להיות בשליחותו דוקא, משא"כ בגוים, יכול להיות כקרבן שאין לו בעלים, וא"כ שפיר י"ל דאין צריך שיהי' הוא המשלח.

(י) **שלוחי דידן הוו או שלוחי דשמיא** - הק' הראשונים, הא בקידושין (כג'): פושט הגמ' דע"כ שלוחי דרחמנא נינהו, דמי איכא מידי דאיהו לא מצי עביד ושלח מצי משוי, ולמה אין פושט הגמ' כן כאן ג"כ. הר"ן תי' דגמ' דידן הי' רוצה לפשוט ממשנה או ברייתא. ובתוס' בקידושין שם תי' דשאלת הגמ' כאן הוא אחר פשיטות הגמ' שם, נהי שודאי שלוחי דשמיא נינהו, האם הם ג"כ שלוחי דידן או לא, ונפק"מ לענין מודר הנאה. והק' **הקובץ הערות** (ע"י, י"ז), מ"מ לימא דמי איכא מידי וכו', ותפשוט דלאו שלוחי דידן כלל. ותי' שיש ב' מיני שליחות, (א) היכא דצריך המשלח למסור כוחו להשליח כדי שיהי' השליח יכול לעשות השליחות, ובזה אמרי' דהיכא דאיהו לא מצי עביד, וכו'. (ב) היכא דהשליח יכול לעשות המעשה בעצמו, אלא דצריך דעת המשלח רק כדי לייחס המעשה להמשלח, ובזה לא אמרי' הכלל דכל היכא דאיהו לא מצי עביד, וכו'. וזהו שאלת הגמ' כאן, הרי פשטין בקידושין דודאי אי"צ למסור כח שלו להכהנים,

דכל מה דאיהו לא מצי עביד, וכו'. אולם עדיין יש לשאול, אולי צריך שליחות דידן כדי לייחס המעשה להמשלח, ובזה לא פושט הגמ' השאלה.